

»Na tvojo kožo pišem svoje verze«

(Neža Maurer)

Zapisala se je v svet slovenske poezije in proze, pa tudi novinarstva, učiteljevanja; mnogotere in marsikatero so bile poti, po katerih je hodila – slovenska književnica, Slovenka leta 2008 ter častna občanka občine Škofja Loka in občine Polzela **NEŽA MAURER**. Tudi v svoji najnovejši pesniški zbirki *Na tvojo kožo pišem svoje verze*, ki je izšla konec lanskega leta pri založbi Vale-Novak, je zapisala o svojih poteh in razpotjih tole:

Vsakdo hodi po svojih stezah.

*Včasih se na križpotjih srečamo:
Srečni, da smo se našli,
srečni, da se bomo kmalu razšli.
»Skrivnostna so pota Gospodova ...«*

Življenje je samotna pot.

In zdaj se lahko vprašamo, kateri so bili mejniki, točke, kraji in obdobja, ki so dali svojevrsten pečat njeni literaturi, jo usmerjali in zaznamovali.

Brez dvoma je to njen rodni Podvin pri Polzeli, njeno otroštvo: skromna bajta v Savinjski dolini, bajke o skrivni preteklosti, pripovedke o neznanem in minulem. »Spominjam se posameznosti – a celote ni več,« zapiše v svoji najnovejši knjigi.

Če nadaljujemo z biografijo, nastopi nov odločilen moment leta 1941, ko v ta dokaj lepi svet otroštva vdre 2. svetovna vojna, ko je bilo treba doživeti občutek in ga tudi realno živeti: dano ti je vedeti, da si manjvreden, da si »untermenš«, da si

Neža Maurer. (foto: Aleksander Igličar)

ponižan in razžaljen samo zato, ker si Slovenec in zato ne moreš in ne smeš postati tisto, kar bi rad. V zavest se zarisujejo slike popolnoma zapuščenih otrok, starcev, invalidov, beguncev, prepuščenih sami sebi na milost in nemilost.

Begunka

*Težka sem,
kot da nosim ves svet
in mi bombe pritiskajo na maternico.
Kaj pomaga ljubezen, če pripravlja zlo
že nerojenim otrokom.*

*Trava se klanja vetru
in golobica golobu –
Jaz pa begam pred njim,
ki hrani v sebi moje nespočete otroke.*

*Ne smem jih roditi.
Zastrupili bi jih.
(iz zbirke Litanije za mir)*

Tudi najhujše nekoč mine in odpre se nova pot: v slovensko prestolnico, najprej na učiteljske in kasneje še na Pedagoško akademijo, ki Nežo Maurer popeljeta v svet učiteljske in pedagoške kariere. V Ilirski Bistrici, enem od službenih mest, že nastanejo prvi verzi ljubezenske in erotične poezije, ki kasneje tako močno zaznamujejo njeno literarno ustvarjanje, da se je skoraj nemogoče izogniti vzdeoku: »Neža – slovenska Sapfo«. Ljubezenska motivika jo spremlja desetletja, v vseh odtenkih čustvene pahljače: vznesečnosti, strasti, predajanja, bojazni in v zadnjih letih umirjenosti, vdanosti, ko se »vsak vihar izdivja, umiri, umira in nekoč umre.« Kdo se ne spominja slovite zbirke »Kadar ljubimo« in pesmi

Stavek v knjigi

*Po vsem dolgem strastnem življenju
bom brezimna oseba v knjigi,
vijuga na sliki,
misel umirjenega starca.
»Bila je ženska,
ki me je od vseh najbolj ljubila.«
To bo narejen, umeten stavek.
Cpešano srce, ga ne bo več občutilo
in ob ovinkastih stezah spomina
ne bo več jezera*

*in ne ženske tenje ob njem.
Vse bo zabrisano.*

Po dolgem strastnem življenju.

V zbranem delu NEŽA MAURER I. (založba Mondena, 2000) je objavljen celoten avtoričin opus poezije in proze med leti 1967 in 1992. Najprej je tu zbirka proze Zveza mora ostati (novele, črtice), potem pa cel niz pesniških zbirk:

Skorja dlani in skorja kruha, Ogenj do zadnjega diha, Čas, ko je vse prav, Tej poti se reče želja, Drevo spoznanja in Litanijske za mir. Ob tej priložnosti bom zaradi pomanjkanja prostora in strnjivosti izvil le dve knjigi. Najprej je tu zbirka *Tej poti se reče želja*, o kateri Tone Pavček zapiše, da se nam Maurerjeva predstavlja kot občutljiva in razmišljujoča pesnica, ki zna ujeti in zaježiti v verz trepetanje nemira in želja v sebi ter določiti zven kriku v samoti in spoznanju drsenja v končno svobodo – zunaj obstajanja. In v tej zbirki je tudi pesem, ki je Neža Maurer, ob odlični interpretaciji dramske igralka Nataše Barbare Gračner na TV Slovenija, izstrelila v nebo slovenske popularnosti.

Okrog vseh dreves

*se lahko loviš.
Za vsemi drevesi se lahko skrivaš.
Na nobeno se na naslanjaj!
Ne veš, katero je trhlo,
nagnito,
spodkopano,
nažagano.
Lahko padeš.
Hudo.
A to ni najhujše.
Huje je, ker potem sumiš,
da so vsa drevesa trhla,
nagnita, spodkopana,
spodžagana.
In nenadoma, si tako žalosten
in sam.*

In življenje naše, ki tak hitro teče ... (Jenko). Spet se vračamo na mejnike in življenjsko pot Neže Maurer, ki diplomira na Filozofski fakulteti v Ljubljani, postane urednica šolskih oddaj na takratni TV Ljubljana, kjer spozna kasnejšega življenjskega sopotnika Hermana Škofiča. Družina, ki se ji kmalu pridružita še otroka, bodoči pilot Miklavž in znana klovnesa Eva, se preseli in ustali v Brezjah pri Horjulu, a tudi tja se čez čas zatečeta samota in žalost, žalost, ki potuje samo ponoči ... Mož umre, Eva se napoti na študij v Moskvo in Sankt Peterburg, Miklavž v Mostar in Zadar, Neža – potovka, romarica in Lady Tramp

(dama potepuh) si tokrat izbere Gorenjsko. Prvo, povsem naključno, srečanje s srednjeveškim biserom med Sorama, Škofjo Loko, je usodno in Loka postane Nežino mesto, tako rekoč skoraj kraj poistovetenja.

Mesec in grad

*Mesec nad gradom –
Visoko! Kot upanje.*

*Mesec vse niže –
Utrujenost.*

*Mesec zahaja za zidovje,
lega k sprhlim kostem
v grajski ječi.*

In v Škofji Loki Neža doživi ter svojevrstno in senzibilno podoživlja desetdnevno vojno za Slovenijo. Odziv mora priti, je nujen in pojavi se v ciklostirani izdaji zbirke *Litanije za mir*, ki kasneje doživi še knjižno obliko in trenutno čaka na prevod v angleščino in nemščino. Vojna je podobna vojni.

Lilli Marlen

*Vsaka pesem
vsak refren zveni mi
kot Lilli Marlen.*

*Vsa vrata so kasarniška –
vsi fantje pa soldati.
Če greš naprej,
če greš nazaj – ne moreš ubežati.*

*Povsod je smrt
vseh barv, oblik,
vseh ras in ver.
Prej črne slutnje,
zdaj resnica:
Ubit je mir.
Vsaka pesem,
vsak refren zveni mi
kot Lilli Marlen.*

In potem? Potem so sledile zbirke *Metulj na snegu*, *Zmenek*, *Od mene k tebi*, ponatis *Od mene k tebi*, *Raj* in končno:

Na tvojo kožo pišem svoje verze, njena 14. pesniška zbirka.

Zaobjeti ves njen pesniški svet in opus bi bilo absurdno, zato vam ponujam po svojem osebnem okusu le nekaj najbolj splošnih in markantnih značilnosti, ki zaznamujejo to nenavadno in popularno slovensko pesnico.

Pesmi Neže Maurer so v vseh njenih knjigah polne antagonizmov, so kontradiktorne (kot zna biti tudi pesnica sama), so pesmi, iz katerih dobesedno lije svetloba in so verzi, mrakobni, depresivni, črni. Prava pahljača čustev in razmišljanj – od sonca in ljubezni do smrti in krvi.

Vse zbirke imajo vendarle nekaj skupnega: Nežine pesmi so sila komunikativne, tu ni hermetizma, nagovarjajo vsakogar, vsak se lahko najde v njih, vse pa vsebujejo razumljivo, a bogato »maurerjansko« poetiko in tipično metaforiko, ko se poanta pesmi kot pika na i pribije na zadnje verze in včasih prav ironično spremeni prejšnjo vsebino pesmi.

Ljubezen je še vedno alfa in omega njene poezije:

*Dokler ne nosiš obisti na obrazu in solz v trebuhu,
te preskuša, zavija kot darilo.....
ko te zavrže, si najbolj njen.*

(Iz zbirke: *Kadar ljubimo*)

Ne samo ljubezen, tu je tudi njen antipod, ki pa ni sovraštvo, ampak so strah, stiska, nasilje, žalost.

*Nimam doma, ne svojih ljudi.
Tudi prijateljev ni.
Paberkujem po cestah zrnca ljubezni –
Črna vrana zimskih dni.*

Tudi v zbirki, ko Neža Maurer na našo kožo piše svoje verze, nam ponuja spekter čustev v vseh barvah: belo vrtnico in vrtnico, ki bo porjavela.

Verz

*Na koščku tvoje kože
imam napisan verz.
Bila sem kot veter,
bila sem vihar, ki privrši
in mu ni mar,
kaj podre, polomi
in rani.*

*Vsak vihar se izdivja;
Umiri, umira, umre.
Ne zaveda se, da je koga bolelo...
Na koščku tvoje kože
imam napisan verz.*

Nežina poezija, literatura je svojevrstno besedoslužje, besedoslužje ljubezni, vitalizma, slovesa, prebele smrti, kozmosa in zlitja z večno naravo.